

6.9.2022

ATT LÄMNA EN BEGÄRAN OM ÅTGÄRDER

Syftet med anvisningen

Livsmedelsmarknadsombudsmannen arbetar för att livsmedelsmarknaden ska fungera bättre och för att förhindra praxis som strider mot god affärssed. Ombudsmannen övervakar lagenligheten hos avtalsvillkor och praxis inom livsmedelskedjan. Dessutom ger ombudsmannen råd om god affärssed till aktörer inom branschen. Utöver god affärssed ger ombudsmannen också råd i allmänna frågor som gäller livsmedelsmarknadslagen. Ombudsmannen kan dock inte i samband med rådgivningen ta ställning till huruvida ett enskilt förfarande är lagenligt.

Dessa anvisningar är avsedda för situationer där någon misstänks förfara i strid med [livsmedelsmarknadslagen](#) (1121/2018). Ett ärende som gäller eventuella överträdelser av livsmedelsmarknadslagen kan inledas genom en begäran om åtgärder till livsmedelsmarknadsombudsmannen.

De sakkunniga vid livsmedelsmarknadsombudsmannens byrå ger vid behov råd om hur man lämnar en begäran om åtgärder. Innan en begäran om åtgärder lämnas är det nyttigt att diskutera med sakkunniga vid ombudsmannens byrå om hur begäran om åtgärder ska göras upp och hur den behandlas. Vi ordnar gärna ett möte med den aktör som planerar en begäran om åtgärder. Genom diskussionen kan man till exempel säkerställa att livsmedelsmarknadsombudsmannen är rätt myndighet att behandla ärendet. Ombudsmannens byrå kan kontaktas till exempel per telefon: (029 520 5533) eller per e-post: (etmv(at)etmv.fi).

De beskrivningar av enskilda bestämmelser i livsmedelsmarknadslagstiftningen som presenteras i denna anvisning är sammanfattningar och innehåller således inte alla detaljer i bestämmelserna. Detaljerna kan dock ha en betydande inverkan till exempel på huruvida lagen lämpar sig för situationen i fråga.

Vem kan lämna en begäran om åtgärder och i vilket ärende?

De aktörer som särskilt anges i livsmedelsmarknadslagen kan lämna in en begäran om åtgärder till livsmedelsmarknadsombudsmannen. Aktörerna varierar med avseende på vilken bestämmelse i livsmedelsmarknadslagen som möjligen har överträtts. Beroende på bestämmelsen kan en begäran om åtgärder lämnas av en leverantör (säljaren av produkter), aktörer som företräder denne samt i vissa situationer också av andra aktörer, såsom vilkendera avtalsparten som helst.

Enskilda konsumenter kan inte lämna begäran om åtgärder.

Nedan redogörs närmare för vilka aktörer som kan lämna in begäran om åtgärder vid olika misstänkta brott mot lagen:

• Ingående av skriftliga avtal och lämnande av skriftliga anbud

[Livsmedelsmarknadslag](#) 3 §

- **Ett avtal** om leverans av jordbruksprodukter från en producent till ett medelstort eller större än medelstort företag inom livsmedelsindustrin eller parti- eller detaljhandeln ska ingås skriftligen.
- Se närmare [EU:s marknadsordningsförordning](#) (nr 1308/2013).

- Undantag från kravet på skriftliga avtal och anbud:
  - socker (artikel 148.3)
  - leverans från en producent till en köpare där köparen är ett andelslag som producenten tillhör (artikel 168.5)
- Bestämmelser om producentens och producentorganisationens rätt att kräva att ett **anbud** lämnas skriftligen ingår i EU:s marknadsordningsförordning:
  - obehandlad mjölk (artikel 148.1 a)
  - andra jordbruksprodukter än socker (artikel 168.1 a)

• Krav på vad avtalen åtminstone ska innehålla

[Livsmedelsmarknadslag 3 §](#)

- Bestämmelser om **vad avtalen åtminstone ska innehålla och när de ska ingås** finns i [EU:s marknadsordningsförordning](#):
  - obehandlad mjölk (artikel 148.2)
    - det pris som ska betalas för leveransen,
    - den volym obehandlad mjölk som får och/eller måste levereras samt tidpunkten för dessa leveranser,
    - avtalets giltighetstid, som får vara begränsad eller obegränsad och innehålla uppsägningsklausuler,
    - detaljerade uppgifter om betalningsfrister och betalningsförfaranden,
    - villkoren för hämtning eller leverans av obehandlad mjölk, och
    - bestämmelser som är tillämpliga vid force majeure.
  - andra jordbruksprodukter (artikel 168.4)
    - det pris som ska betalas för leveransen,
    - kvantiteten och kvaliteten på de berörda produkterna som kan eller måste levereras, liksom tidpunkten för dessa leveranser,
    - avtalets giltighetstid, som får vara begränsad eller obegränsad och innehålla uppsägningsklausuler,
    - uppgifter om betalningsfrister och betalningsförfaranden,
    - villkoren för hämtning eller leverans av jordbruksprodukterna, och
    - regler som är tillämpliga vid force majeure.
  - Avtalen ska vara skriftliga och upprättas före leverans.
- Köparen ansvarar för att de ovan nämnda kraven följs.

• Oskäligen avtalsvillkor och praxis

[Livsmedelsmarknadslag 4 § och 7 §](#)

- [Företagarskyddslagen](#) (1063/1993) förbjuder oskäligen villkor och oskäligen praxis i avtal mellan näringsidkare.

- Tillämpningen av bestämmelsen förutsätter bland annat att den ena näringsidkaren är i en svagare ställning och därför är i behov av skydd.
- Livsmedelsmarknadsombudsmannen övervakar att företagarskyddslagen (1 §) följs när det är fråga om:
  - 1) försäljning av jordbruksprodukter från producenterna till livsmedelsindustrin eller parti- eller detaljhandeln,
  - 2) försäljning av jordbruksprodukter eller livsmedel från livsmedelsindustrin till parti- eller detaljhandeln.

• Otillbörligt förfarande i samband med näringsverksamhet

[Livsmedelsmarknadslag](#) 4 § och 7 §

- [Lag om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet \(1061/1978\)](#) förbjuder ett förfarande som strider mot god affärsed eller annars är otillbörligt mot annan näringsidkare.
- Livsmedelsmarknadsombudsmannen övervakar efterlevnaden av lagen om otillbörligt förfarande (1 §) när det är fråga om
  - 1) försäljning av jordbruksprodukter från producenterna till livsmedelsindustrin eller parti- eller detaljhandeln,
  - 2) försäljning av jordbruksprodukter eller livsmedel från livsmedelsindustrin till parti- eller detaljhandeln.

1) en part i ett avtal,

2) en aktör som ett avtalsvillkor riktar sig till eller vars verksamhet det kan skada,

3) en registrerad förening som bevakar näringsidkarnas intressen.

• Handelsmetoder som är förbjudna enligt livsmedelsmarknadslagen

[Livsmedelsmarknadslag](#) 2 a–g h §

- Livsmedelsmarknadslagen förbjuder följande praxis som baserar sig på [EU:s direktiv om otillbörliga handelsmetoder](#) (2019/633):
  - o överlånga betalningstider
  - o annulleringar av beställningar med kort varsel
  - o köparens ensidiga ändringar av villkor eller praxis
  - o betalningar som inte är kopplade till försäljning av produkter
  - o betalningar för försämringar eller förlust av produkter
  - o ersättningar för kostnaden för att behandla klagomål från kunder
  - o kommersiella repressalier
  - o vägran att skriftligen bekräfta villkoren i ett leveransavtal

- Följande praxis är förbjuden enligt lag, om inte parterna **kommer överens om dem sinsemellan**:
  - o avgifter som tas ut hos leverantören i fråga om:
    - leverantörens produkter som lagras, skyltas med eller listas, eller för att tillhandahålla leverantörens produkter på marknaden.
    - rabatter som en del av en marknadsföringskampanj
    - reklam och marknadsföring
    - inredning av försäljningslokaler
  - o retur av osålda produkter utan ersättning

- **Förbud som avses i lagen om företagshemligheter**

[Livsmedelsmarknadslag](#) 2 h §, 7 § och 12 c §

- [I lagen om företagshemligheter](#) (595/2018) förbjuds missbruk av företagshemligheter och tekniska anvisningar.
- Livsmedelsmarknadsombudsmannen övervakar att de förbud som avses i lagen om företagshemligheter iakttas när det är fråga om leveransavtal som omfattas av tillämpningsområdet för livsmedelsmarknadslagen (1 § 2 mom.).
- I praktiken kan ombudsmannen på begäran bistå en innehavare av en företagshemlighet eller teknisk anvisning med att i domstol inleda och sköta ett ärende som gäller förbud, ersättning eller andra åtgärder som avses i lagen om företagshemligheter.

1) en leverantör

(vanligtvis en aktör som säljer jordbruksprodukter eller livsmedel),

2) en producentorganisation, en annan leverantörsorganisation eller en sammanslutning av sådana organisationer på begäran av en medlem eller en medlemsorganisations medlem, när en medlem anser att den har påverkats av det förbjudna villkoret,

3) en oberoende juridisk person utan vinstsyfte som företräder leverantörer, när det görs på begäran av en leverantör.

(till exempel en oberoende och ideell förening)

Hur lämnar man en begäran om åtgärder?

En begäran om åtgärder ska lämnas **skriftligen**.

Begäran om åtgärder ska innehålla åtminstone följande uppgifter:

Uppgifter om parterna

- **den aktör som lämnat** begäran om åtgärder och dennes kontaktuppgifter samt uppgifter om arten och omfattningen av den näringsverksamhet eller annan verksamhet som aktören bedriver

När det gäller verksamhetens art och omfattning bör det ges en kortfattad beskrivning av

- hurdan verksamhet det är frågan om, till exempel vilka produkter som säljs och till vem,
  - huruvida det gäller en liten, medelstor eller stor aktör (näringsverksamhetens omfattning kan beskrivas till exempel genom att uppge företagets omsättning),
  - huruvida verksamheten är lokal, landsomfattande eller internationell.
- **föremålet för begäran** om åtgärder och dennes kontaktuppgifter samt uppgifter om arten och omfattningen av den näringsverksamhet eller annan verksamhet som föremålet för begäran bedriver
  - en beskrivning av hur den aktör som begär åtgärder står i relation till föremålet för begäran om åtgärder (till exempel avtalspart eller leverantör som säljer produkter)

En beskrivning av det misstänkta lagstridiga förfarandet med motivering

- en fritt formulerad och så detaljerad beskrivning som möjligt av det förfarande som misstänks vara lagstridigt
- den bestämmelse i livsmedelsmarknadslagen som misstänks ha överträtts genom förfarandet

Exempel: *Köparen annullerar beställningen mindre än 30 dagar före den överenskomna leveranstidpunkten. Köparens förfarande strider mot 2 b § i livsmedelsmarknadslagen.*

Det är också bra att till begäran om åtgärder foga handlingar som är väsentliga för behandlingen av ärendet. Sådana handlingar kan till exempel vara avtal som ingåtts med den part som är föremål för begäran om åtgärder.

Om de handlingar som ska lämnas in innehåller affärshemligheter eller andra sekretessbelagda uppgifter, ska man tydligt märka ut dessa uppgifter i handlingarna och ge motiveringar för sekretessen.

Vi ber er sända begäran om åtgärder i första hand per e-post till adressen: [etmv\(at\)etmv.fi](mailto:etmv(at)etmv.fi)

Vid behov kan krypterad förbindelse användas för att skicka en begäran om åtgärder. Anvisningar för användningen finns [här](#).

Alternativt kan begäran om åtgärder sändas till adressen:

Livsmedelsmarknadsombudsmannens byrå
PB 200
00027 LIVSMEDELSVERKET

Hur behandlas en begäran om åtgärder?

Vid behandlingen av en begäran om åtgärder iakttas förfarandet enligt [förvaltningslagen](#) (434/2003). Livsmedelsmarknadsombudsmannen ser till att ärendet blir utrett. Den som begär att åtgärder ska vidtas ska dock medverka till att ärendet utreds. Den som begär åtgärder ska till exempel lägga fram en utredning om på vilka grunder denne anser att förfarandet är lagstridigt.

Ombudsmannen kan reda ut saken skriftligen, muntligen och med hjälp av inspektioner. Vanligen utreds ärendet genom en skriftlig begäran om utredning. Begäran om utredning kan sändas till den som lämnat in begäran om åtgärder, den aktör som är föremål för begäran om åtgärder och andra berörda parter.

Handläggningstiden påverkas bland annat av ärendets karaktär och omfattningen av behövliga utredningar.

Behandlingen av ärendet vid ombudsmannens byrå är avgiftsfri.

Den som lämnat in begäran om åtgärder kan dock åsamkas kostnader för till exempel anlitan av ombud. Det är frivilligt att anlita ombud. Kostnader kan också orsakas av en eventuell domstolsprocess som kan följa till exempel av sökande av ändring.

När det är fråga om innehavare av en företagshemlighet eller teknisk anvisning kan ombudsmannen fungera som biträde vid domstolen. Ombudsmannen svarar dock inte för de kostnader som käranden eventuellt åläggs att betala.

Bild 1: De olika skedena i behandlingen av en begäran om åtgärder i en situation där behandlingen av en begäran om åtgärder leder till att en överträdelse konstateras och påföljder åläggs samt till ändringssökande eller annan domstolsbehandling.

Behandlingen av en begäran om åtgärder kan avslutas i olika skeden. Alla begäranden om åtgärder leder till exempel inte till en domstolsprocess. Påföljder kan undvikas till exempel när ombudsmannen genom förhandlingar får näringsidkaren att avstå från lagöverträdelser.

Är begäran om åtgärder offentlig?

Enligt [lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet](#) (621/1999) är begäran om åtgärder i regel offentlig. Ombudsmannen ska således lämna uppgifter om begäran om åtgärder och därtill hörande handlingar till den som frågat efter dem.

I offentlighetslagen föreskrivs det dock också om tystnadsplikt på basis av vilken till exempel företagshemligheter och vissa andra uppgifter som anges i offentlighetslagen inte får röjas. Därför ska företagshemligheter och andra sekretessbelagda uppgifter tydligt märkas ut i handlingarna och motiveringar till sekretessen läggas fram.

Den som lämnar in begäran om åtgärder har med stöd av livsmedelsmarknadslagen rätt att begära att identiteten och andra uppgifter som hänför sig till behandlingen av ärendet hemlighålls. Uppgifterna får hemlighållas, om det kan bedömas att utlämnandet kan skada intressena hos den som begär att åtgärder ska vidtas. Sekretess är dock inte möjlig om ombudsmannen anser att hemlighållandet av uppgifterna om den aktör som lämnat in begäran om åtgärder äventyrar rätten till försvar för den aktör som är föremål för begäran. I sådana fall ska ombudsmannen ge den som lämnat in begäran om åtgärder möjlighet att dra tillbaka begäran.

Vad kan en begäran om åtgärder leda till?

Livsmedelsmarknadsombudsmannen strävar efter att avgöra ärenden som gäller överträdelse av lagen i första hand genom förhandlingar så att näringsidkaren avslutar det lagstridiga förfarandet. Ombudsmannen kan också vid behov bistå parterna i en tvist bland annat genom att utreda ärendet.

Om ett ärende som gäller överträdelse av lagen inte avgörs till exempel genom förhandlingar, kan ombudsmannen bestämma påföljder enligt livsmedelsmarknadslagen. De påföljder som ombudsmannen har till sitt förfogande är till exempel anmärkning, varning, förbud och framställning om påföljdsavgift.

Behandlingen av en begäran om åtgärder leder inte alltid till åtgärder. Detta kan till exempel bero på att livsmedelsmarknadslagen inte är tillämplig på det förfarande som begäran om åtgärder gäller. Att livsmedelsmarknadslagen inte kan tillämpas kan bero till exempel på produkten i fråga eller på näringsidkarnas omfattning.

Kan livsmedelsmarknadsombudsmannens beslut överklagas?

Livsmedelsmarknadsombudsmannens beslut får överklagas genom besvär. Beroende på ärendet anförs besvär antingen hos förvaltningsdomstolen eller marknadsdomstolen.

Om bestämmandet av en påföljd förutsätter ett beslut av marknadsdomstolen, söks ändring i marknadsdomstolens beslut genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen.

Du kan läsa om livsmedelsmarknadsombudsmannens dataskyddspraxis på [vår webbplats](#).